

دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات در بورس اوراق بهادار تهران

این دستورالعمل در اجرای مواد 4، 5، 6، 8، 13، 15، 16، 18، 22، 23، 24 و 26 آئین نامه معاملات در شرکت بورس اوراق بهادار تهران (مصوب شورای عالی بورس و اوراق بهادار) در 18 فصل، 123 ماده و 34 تبصره در تاریخ 1389/9/13 به تصویب هیأت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید.

فصل اول: تعاریف و اصطلاحات

- ماده 1: اصطلاحات و واژه‌هایی که در ماده 1 قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذرماه 1384 مجلس شورای اسلامی و آئین نامه معاملات در شرکت بورس اوراق بهادار تهران تعریف شده‌اند، به همان مفاهیم در این دستورالعمل به کار رفته‌اند. واژه‌های دیگر دارای معانی زیر می‌باشند:
1. بازار عادی: یکی از بازارهای سامانه معاملات است که در آن معاملات عادی اوراق بهادار براساس مقررات مربوط، انجام می‌شود.
 2. بازار معاملات عمده: یکی از بازارهای سامانه معاملات است که در آن معاملات عمده اوراق بهادار براساس مقررات مربوط، انجام می‌شود.
 3. بورس: بورس اوراق بهادار تهران (شرکت سهامی عام) است.
 4. توقف نماد: جلوگیری از انجام معامله یک ورقه بهادار برای مدت محدود است.
 5. تعلیق نماد: جلوگیری از انجام معامله یک ورقه بهادار تا رفع دلایل تعلیق است.
 6. حجم سفارش: تعداد ورقه بهاداری است که در قالب یک سفارش، وارد سامانه معاملات می‌شود.

7. حراج پیوسته: شیوه‌ای است که براساس آن، به محض تطبیق قیمت سفارش‌های وارد شده به سامانه معاملاتی، معامله انجام می‌شود.
8. حراج ناپیوسته (Auction): شیوه‌ای است که براساس آن، پس از ورود سفارش‌ها به سامانه معاملات، معامله براساس قیمت نظری گشایش (TOP) انجام می‌شود.
9. دامنه نوسان روزانه قیمت: دامنه نوسان قیمت اوراق بهادار قابل معامله در بورس است که نسبت به قیمت مرجع تعیین می‌شود و ورود سفارش‌ها در هر روز صرفاً در این دامنه قیمت، مجاز است.
10. دستورالعمل پذیرش: دستورالعمل پذیرش اوراق بهادار در بورس اوراق بهادار تهران مصوب هیأت مدیره سازمان است.
11. سفارش متوقف (Stop Order): سفارش غیرفعالی است که فعال شدن آن در مورد سفارش‌های خرید، زمانی است که قیمت آخرین معامله بازار با قیمت تعیین شده توسط مشتری مساوی یا از آن بیشتر شود و در مورد سفارش‌های فروش، زمانی است که قیمت آخرین معامله بازار با قیمت تعیین شده توسط مشتری مساوی یا از آن کمتر شود.
12. سهام پایه: عبارت از مجموع تعداد سهام ثبت شده ناشر پذیرفته شده در بورس است. در محاسبه تعداد سهام پایه، سهام جدیدی که در مرحله پذیره‌نویسی یا ثبت قانونی قرار دارند نیز لحاظ می‌شوند.
13. سود (زیان) قابل اعمال: سود (زیان) خالص پس از کسر مازاد درآمدهای متفرقه بر هزینه‌های متفرقه است. در صورتی که مازاد درآمد (هزینه) های متفرقه معادل یا بیشتر از 20 درصد سود (زیان) خالص باشد، تغییرات آن در 20 درصد ضرب و به سود (زیان) قابل اعمال اضافه می‌شود.
14. شرکت سپرده‌گذاری مرکزی: شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه (سهامی عام) است.
15. قیمت پایه: قیمت مشخص و بدون قید و شرطی است که توسط فروشنده برای عرضه سهام در معاملات عمده تعیین و از طریق کارگزار فروشنده به بورس اعلام می‌شود و مبنای رقابت در معاملات عمده می‌باشد.

16. قیمت مرجع: قیمت پایانی سهم یا قیمت تعدیل شده پایانی در روز معاملاتی قبل، حسب مورد است که توسط بورس محاسبه می‌شود.
17. قیمت تعدیل شده پایانی: قیمتی است که پس از اعمال اثر تغییرات سرمایه و یا تقسیم سود نقدی در قیمت پایانی محاسبه می‌شود.
18. قیمت نظری گشایش (TOP): قیمتی است که در مرحله گشایش، براساس سفارش‌های ثبت شده با استفاده از سازوکار حراج، توسط سامانه معاملاتی محاسبه و معاملات مرحله گشایش با آن قیمت انجام می‌شود.
19. معامله عمده: معامله‌ای است که تعداد سهام یا حق تقدم قابل معامله در آن در شرکت‌هایی که سهام پایه آنها بیش از سه میلیارد عدد است، بزرگتر یا مساوی یک درصد سهام پایه و در شرکت‌هایی که سهام پایه آنها کمتر یا مساوی سه میلیارد عدد است، بزرگتر یا مساوی 5 درصد باشد.
20. معاملات عمده شرایطی: معامله عمده‌ای است که تسویه و جوه آن با شرایط اعلامی در اطلاعیه عرضه عمده براساس ضوابط مندرج در این دستورالعمل و مقررات مربوطه انجام می‌شود.
21. مقررات: تمام مصوباتی است که توسط مراجع ذیصلاح از جمله مجلس شورای اسلامی، هیأت وزیران، شورا، سازمان و امثال آن در چارچوب اختیارات آنها وضع شده و بورس، کارگزار، مشتریان و سایر اشخاص ذیربط موظف به رعایت آنها هستند.
22. ناشر پذیرفته شده: ناشری است که اوراق بهادار آن در بورس پذیرفته شده است.
23. واحد پایه سفارش (LOT): تعداد مشخصی از اوراق بهادار است که حجم سفارش وارده به سامانه معاملاتی باید مضرب صحیحی از آن باشد.

فصل دوم: ضوابط کلی انجام معاملات اوراق بهادار

ماده 2: معاملات اوراق بهادار، طی یک جلسه معاملاتی در روزهای شنبه تا چهارشنبه هر هفته به استثنای ایام تعطیل رسمی از ساعت 9 صبح تا 12 انجام می‌شود. تمامی روزهایی که جلسه معاملاتی در آن برگزار می‌شود، روز کاری محسوب می‌گردند.

تبصره: هیأت مدیره بورس می تواند زمان و تعداد جلسه های معاملاتی را در صورتی که امکانات فنی و شرایط تسویه مهیا باشد، تغییر دهد.

ماده 3: مدیر عامل بورس می تواند ساعات شروع و خاتمه و طول جلسه معاملاتی را در صورت بروز اشکالات فنی در سامانه معاملاتی تغییر دهد. این تغییرات باید بلافاصله و به نحو مقتضی به اطلاع عموم برسد. بورس باید مستندات مربوط به اشکالات فنی سامانه معاملاتی را در سوابق خود نگهداری و حسب درخواست سازمان، آن را ارایه نماید.

ماده 4: معاملات دو طرفه و معاملات با اقرباء تابع ضوابط کلی انجام معاملات اوراق بهادار خواهد بود.
ماده 5: معاملات اشخاص خارجی با رعایت مقررات مندرج در آئین نامه سرمایه گذاری خارجی در بورس ها و بازارهای خارج از بورس مصوب 89/01/29 هیأت وزیران، اصلاحات بعدی آن و سایر مقررات مربوط صورت می پذیرد.

فصل سوم: مراحل انجام معامله

ماده 6: معاملات اوراق بهادار بر مبنای واحد پول رسمی جمهوری اسلامی ایران انجام می شود. هیأت مدیره بورس می تواند واحد پول دیگری را نیز با هماهنگی سازمان تعیین کند.

ماده 7: معاملات اوراق بهادار از طریق سامانه معاملات و توسط کارگزاران عضو بورس انجام می شود.

ماده 8: نماد معاملاتی، به تفکیک اوراق بهادار و بازارهای تعریف شده در سامانه معاملاتی توسط بورس تعیین می شود.

ماده 9: معاملات اوراق بهادار در یکی از بازارهای بورس انجام خواهد شد. مراحل انجام معاملات به شرح زیر است:

1. پیش گشایش: این مرحله 30 دقیقه قبل از شروع معاملات است که در آن امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش وجود دارد لیکن معامله ای انجام نمی شود؛
2. مرحله گشایش: این مرحله بلافاصله پس از مرحله پیش گشایش است و در آن، سفارش های موجود در سامانه معاملات براساس سازوکار حراج ناپیوسته و در دامنه نوسان روزانه قیمت، انجام می شود؛

3. مرحله حراج پیوسته: این مرحله پس از انجام مرحله گشایش شروع و در آن معاملات براساس حراج پیوسته انجام می‌شود؛
4. مرحله حراج ناپیوسته پایانی: این مرحله بلافاصله پس از خاتمه مرحله حراج پیوسته و 15 دقیقه قبل از مرحله معاملات پایانی شروع و به مدت 15 دقیقه ادامه می‌یابد. طی این مرحله امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش توسط کارگزاران وجود دارد لیکن معامله‌ای انجام نمی‌شود. در پایان این مرحله سفارش‌های موجود در سامانه معاملات براساس سازوکار حراج ناپیوسته و در دامنه نوسان روزانه قیمت اجرا می‌شود؛
5. مرحله معاملات پایانی: 15 دقیقه پایانی جلسه معاملاتی است که طی آن ورود سفارش و انجام معامله با قیمت پایانی امکان‌پذیر است.
- تبصره 1: معاملات بورس در هر جلسه معاملاتی حداقل شامل مراحل 1 تا 3 فوق می‌باشد. استفاده از مراحل 4 و 5 با تصویب هیأت مدیره بورس و سه روز کاری پس از اطلاع‌رسانی به عموم امکان‌پذیر است.
- تبصره 2: هیأت مدیره بورس می‌تواند زمانی خارج از جلسه معاملاتی را برای ورود، تغییر یا حذف سفارش‌ها تعیین نماید.

فصل چهارم: انواع سفارش‌ها

ماده 10: سفارش‌های وارد شده به سامانه معاملات، حداقل باید حاوی موارد زیر باشد:

1. نماد معاملاتی؛
2. تعیین خرید یا فروش؛
3. نوع سفارش؛
4. حجم سفارش؛
5. شرایط قیمتی؛
6. کد معاملاتی؛
7. اعتبار زمانی سفارش.

ماده 11: انواع سفارش‌ها در سامانه معاملاتی به شرح زیر است:

1. سفارش محدود (**Limit order**): سفارش خرید یا فروشی است که در قیمت تعیین شده توسط مشتری، یا بهتر از آن انجام می‌شود؛
2. سفارش با قیمت باز (**Market order**): سفارشی است که بدون تعیین قیمت وارد سامانه معاملاتی شده و با قیمت بهترین سفارش طرف مقابل اجرا می‌شود. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش با قیمت باز در سامانه باقی خواهد ماند؛
3. سفارش باز - محدود (**Market to limit order**): سفارشی است که فقط در مرحله حراج پیوسته می‌تواند وارد سامانه معاملاتی شود. این سفارش بدون تعیین قیمت وارد سامانه معاملاتی شده و با قیمت بهترین سفارش طرف مقابل اجرا می‌شود. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش محدود به قیمت آخرین معامله انجام شده در سیستم باقی می‌ماند؛
4. سفارش به قیمت گشایش (**Market on opening order**): سفارشی است که فقط در مرحله پیش گشایش می‌تواند وارد سامانه معاملات شود. این سفارش بدون تعیین قیمت وارد سامانه معاملاتی شده و در مرحله گشایش با قیمت گشایش معامله خواهد شد. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش محدود با قیمت گشایش در سیستم باقی می‌ماند؛
5. سفارش متوقف به باز (**Stop loss order**): سفارش متوقفی است که پس از فعال شدن، به سفارش با قیمت باز تبدیل می‌شود؛
6. سفارش متوقف به محدود (**stop limit order**): سفارش متوقفی است که پس از فعال شدن به سفارش محدود با قیمتی که از قبل در سفارش مشخص شده است، تبدیل می‌شود.

ماده 12: سفارش‌ها به لحاظ نحوه اجرا به شرح زیر می‌باشند:

1. اجرای دو طرفه سفارش (**Cross order**): سفارشی است که با استفاده از آن، کارگزار می‌تواند اقدام به ورود همزمان سفارش خرید و فروش با حجم و قیمت یکسان نموده

و معامله نماید. قیمت وارده به سامانه معاملاتی باید بیشتر یا مساوی قیمت بهترین سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی و کمتر یا مساوی قیمت بهترین سفارش فروش ثبت شده در سامانه معاملاتی باشد. این سفارش فقط در مرحله حراج پیوسته می‌تواند وارد سامانه معاملات شده و اجرا شود؛

2. سفارش دو بخشی (**Iceberg order**): سفارش خرید یا فروشی است که دارای دو بخش پنهان و آشکار است. بخش آشکار سفارش در صف خرید یا فروش قرار گرفته و قابل رویت می‌باشد و بخش پنهان آن به صورت غیرفعال است. حجم قسمت آشکار و پنهان سفارش توسط کارگزار تعیین می‌شود. در صورتی که کل بخش آشکار سفارش معامله شود، به میزان حجم قسمت آشکار، سفارش پنهان فعال شده و در نوبت قرار می‌گیرد. حداقل کل سفارش و حداقل حجم قسمت آشکار در سفارش‌های دو بخشی، توسط بورس تعیین می‌شود؛

3. سفارش انجام و ابطال (**fill & kill**): سفارش محدودی است که بلافاصله پس از ورود باید اجرا شود و در صورت عدم اجرای تمام یا بخشی از آن، مقدار باقیمانده به صورت خودکار از سامانه حذف خواهد شد. امکان ورود این سفارش در مرحله پیش‌گشایش وجود ندارد؛

4. سفارش همه یا هیچ (**All or Non**): سفارش محدودی است که اجرای آن منوط به معامله کل سفارش است. در صورت عدم امکان معامله کل سفارش بلافاصله بعد از ورود، سفارش به صورت خودکار از سامانه حذف می‌شود. امکان ورود این سفارش در مرحله پیش‌گشایش وجود ندارد.

ماده 13: اعتبار زمانی سفارش‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

1. سفارش روز (**Day**): سفارشی است که اعتبار آن در پایان روز معاملاتی به اتمام می‌رسد و به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌شود؛

2. سفارش جلسه (**Session**): سفارشی است که اعتبار آن در پایان جلسه رسمی معاملاتی به اتمام می‌رسد و به صورت خودکار از سامانه معاملاتی حذف می‌شود؛

3. سفارش بدون محدودیت زمانی (**Good Till Cancel**): این سفارش تا زمانی که توسط کارگزار حذف نشود در سامانه معاملاتی باقی مانده و معتبر می‌باشد؛

4. سفارش مدت‌دار (**Good Till Date**): سفارشی است که اعتبار آن در پایان تاریخی که در زمان ورود سفارش مشخص شده به اتمام می‌رسد و پس از آن به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌شود؛

5. سفارش زمانی (**Sliding Validity**): کارگزار در زمان ورود سفارش، تعداد روزهای مشخصی (T) را جهت اعتبار سفارش مشخص می‌کند. این سفارش تا تاریخی که معادل تاریخ ورود سفارش به علاوه تعداد روزهای تعیین شده (T) است، معتبر بوده و پس از آن به صورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌شود.

ماده 14: اولویت سفارش‌ها در سامانه معاملات بر حسب نوع سفارش، به ترتیب به شرح زیر می‌باشد:

الف) سفارش با قیمت باز و باز - محدود؛

ب) سفارش به قیمت گشایش؛

ج) سفارش محدود.

فصل پنجم: توقف نماد معاملاتی

ماده 15: نماد معاملاتی اوراق بهادار پذیرش شده در بورس در موارد زیر توسط بورس متوقف می‌شود:

1. یک روز کاری قبل از برگزاری مجامع عمومی صاحبان سهام براساس اطلاعیه دعوت به مجمع منتشره توسط سازمان؛
2. یک روز کاری قبل از برگزاری جلسه هیأت مدیره ناشر پذیرفته شده جهت تصمیم‌گیری در خصوص تغییر سرمایه براساس اطلاعیه منتشره توسط سازمان؛
3. یک روز کاری قبل از سررسید پرداخت سود علی‌الحساب اوراق بهادار در صورت تقاضای ناشر پذیرفته شده.

ماده 16: بورس نماد معاملاتی ناشران پذیرفته شده را بلافاصله پس از اعلام سازمان مبنی بر دریافت اطلاعات با اهمیت، در موارد زیر متوقف می‌کند:

1. در صورتی که سود (زیان) قابل اعمال براساس پیش‌بینی‌های ارائه شده نسبت به سود (زیان) قابل اعمال براساس آخرین پیش‌بینی افشا شده سال مالی مربوطه، بیش از 20 درصد تغییر داشته باشد؛

2. در صورتی که سود (زیان) قابل اعمال براساس عملکرد واقعی نسبت به سود (زیان) قابل اعمال براساس آخرین پیش‌بینی افشا شده سال مالی مربوطه بیش از 20 درصد تغییر داشته باشد؛

3. در صورتی که سود (زیان) قابل اعمال براساس اولین پیش‌بینی ارائه شده نسبت به سود (زیان) قابل اعمال براساس آخرین پیش‌بینی یا عملکرد واقعی سال مالی قبل بیش از 20 درصد تغییر داشته باشد؛

4. در صورت خرید یا فروش دارایی ثابت و یا سهام به نحوی که قیمت تمام شده آن بیش از 20 درصد ارزش مجموع دارایی‌ها براساس آخرین اطلاعات افشا شده ناشر پذیرفته شده باشد.

تبصره: تغییرات موضوع بندهای 1 الی 3، فقط در صورتی که قدر مطلق آن بیش از 50 ریال باشد، منجر به توقف نماد معاملاتی می‌شود.

ماده 17: در موارد زیر نماد معاملاتی توسط بورس تعلیق می‌گردد و رفع تعلیق نماد معاملاتی منوط به رفع دلایل تعلیق می‌باشد:

1. در صورتی که بنا به اعلام سازمان حسابرس و بازرس قانونی نسبت به صورت‌های مالی ناشر پذیرفته شده، "اظهارنظر مردود" یا "عدم اظهارنظر" ارائه نموده باشد؛

2. در صورت تعلیق پذیرش طبق دستورالعمل پذیرش اوراق بهادار در بورس اوراق بهادار تهران.

تبصره: سازمان می‌تواند جهت پیشگیری از تضييع حقوق سرمایه‌گذاران، در شرایطی که ابهام اساسی نسبت به شفافیت اطلاعات ناشر وجود داشته باشد یا حسب اطلاع ناشر مبنی بر وجود اطلاعات مهم (با اهمیت) نماد معاملاتی ناشر پذیرفته شده را تعلیق نماید.

ماده 18: در صورتی که معاملات اوراق بهادار مظنون به استفاده از اطلاعات نهانی یا دستکاری قیمت باشد، بورس می‌تواند رأساً یا به موجب اعلام سازمان نماد معاملاتی اوراق بهادار را متوقف نماید. بازگشایی نماد معاملاتی پس از بررسی‌های لازم و حداکثر تا پایان روز معاملاتی بعد حسب مورد به تشخیص بورس یا سازمان خواهد بود.

ماده 19: بورس باید دلیل توقف نماد معاملاتی را حداکثر تا پایان روز کاری توقف نماد معاملاتی اطلاع‌رسانی نماید. همچنین بورس مکلف است حداقل 15 دقیقه قبل از بازگشایی نماد معاملاتی مراتب را به اطلاع عموم برساند.

فصل ششم: بازگشایی نماد معاملاتی

- ماده 20:** بازگشایی نمادهای معاملاتی ورقه بهادار با اعلام سازمان و طبق شرایط زیر انجام می‌شود:
1. حداکثر دو روز کاری پس از برگزاری مجمع عمومی عادی ناشر پذیرفته شده که تصمیمات آن تصویب صورت‌های مالی یا تقسیم سود باشد، بدون محدودیت دامنه نوسان؛
 2. حداکثر دو روز کاری پس از برگزاری مجمع عمومی عادی که موضوع آن سایر موارد غیر از بند 1 باشد، با محدودیت دامنه نوسان؛
 3. حداکثر دو روز کاری پس از برگزاری مجمع عمومی فوق‌العاده‌ای که تصمیمات آن منجر به تغییر سرمایه ناشر پذیرفته شده نگردد، با اعمال محدودیت دامنه نوسان؛
 4. حداکثر دو روز کاری پس از برگزاری مجمع عمومی و یا جلسه هیأت مدیره در خصوص تغییر سرمایه یا انتشار هرگونه اوراق بهادار دیگر به منظور تامین مالی، بازگشایی نماد طی مهلت مقرر در این بند منوط به افشای پیش‌بینی پس از اعمال اثرات تغییر سرمایه یا انتشار اوراق بهادار، بدون محدودیت دامنه نوسان؛
 5. نمادهای معاملاتی که به موجب ماده 16 متوقف شده‌اند، در اولین جلسه معاملاتی پس از افشای اطلاعات، بدون محدودیت دامنه نوسان؛
 6. در صورتی که نماد معاملاتی اوراق بهادار قبل از سررسید پرداخت سود علی‌الحساب متوقف شده باشد، در روز معاملاتی پس از سررسید بازگشایی خواهد شد.
- تبصره: مواعد زمانی جهت بازگشایی نمادهای موضوع این ماده، در شرایط خاص و با دستور مدیرعامل بورس می‌تواند حداکثر با یک روز تأخیر اعمال گردد.
- ماده 21:** در صورت رفع دلایل تعلیق نمادهای معلق، بازگشایی نماد با اعلام سازمان بوده و چگونگی اعمال محدودیت دامنه نوسان توسط سازمان تعیین می‌شود.

ماده 22: بازگشایی نماد معاملاتی از طریق حراج ناپیوسته با اعمال یک مرحله پیش‌گشایش شروع و با اجرای حراج ناپیوسته پایان می‌یابد. پس از این مرحله، معاملات از طریق حراج پیوسته در زمان باقیمانده تا پایان جلسه معاملاتی و در دامنه نوسان مجاز روزانه قیمت انجام می‌شود. قیمت مرجع در دوره حراج پیوسته، قیمت کشف شده از طریق حراج ناپیوسته است.

تبصره: در صورتی که در دوره حراج ناپیوسته معامله‌ای صورت نپذیرد یا به دلیل غیر عادی بودن قیمت کشف شده یا حجم اوراق بهادار معامله شده، معاملات انجام شده در دوره حراج ناپیوسته توسط بورس تأیید نگردد، به تشخیص بورس و پس از اطلاع رسانی، حراج ناپیوسته موضوع این ماده برای یکبار دیگر قابل تکرار است. به هر ترتیب در صورت عدم کشف قیمت، آخرین قیمت پایانی نماد معاملاتی، قیمت مرجع در دوره حراج پیوسته خواهد بود.

فصل هفتم: دامنه نوسان روزانه قیمت و محدودیت حجمی

ماده 23: دامنه نوسان روزانه قیمت اوراق بهادار و حق تقدم، حجم مبنای اوراق بهادار، محدودیت حجمی و واحد پایه سفارش با پیشنهاد هیأت مدیره بورس به تأیید هیأت مدیره سازمان خواهد رسید. بورس باید 3 روز کاری قبل از اعمال تغییرات موارد فوق، مراتب را اطلاع‌رسانی نماید.

تبصره 1: در مورد اوراق بهاداری که دارای بازارگردان می‌باشند، دامنه نوسان روزانه قیمت طبق مقررات بازارگردانی است.

تبصره 2: بورس می‌تواند به درخواست کارگزار محدودیت حجم هر سفارش را جهت انجام معاملات بیشتر از یک میلیون سهم یا حق تقدم اعمال نماید.

تبصره 3: بورس می‌تواند در عرضه‌های اولیه محدودیت حجم هر سفارش را برای کارگزاران خریدار و فروشنده متناسب با سهمیه هر کارگزار تغییر دهد.

ماده 24: در صورتیکه حجم معاملات انجام شده در بازار عادی سهم مساوی یا بیشتر از حجم مبنای شرکت باشد، قیمت پایانی سهم برابر با میانگین موزون قیمت معاملات انجام شده نموداری جلسه معاملاتی در بازار عادی خواهد بود، در غیر این صورت، قیمت پایانی به شرح زیر محاسبه می‌گردد:

(تفاوت میانگین موزون قیمت سهام معامله شده نسبت به قیمت پایانی روز قبل * حجم معاملات انجام شده در بازار عادی سهم تقسیم بر حجم مبنا) + قیمت پایانی روز قبل

تبصره: قیمت پایانی نمادهای معاملاتی اوراق مشارکت و حق تقدم سهام برابر با میانگین موزون قیمت معاملات انجام شده نماد طی جلسه معاملاتی در بازار عادی خواهد بود.

فصل هشتم: گره معاملاتی

ماده 25: گره معاملاتی وضعیتی است که:

1. در آن یک نماد معاملاتی به رغم برخورداری از صف سفارش خرید یا فروش در پایان جلسه معاملاتی حداقل معادل یک برابر حجم مبنا برای شرکت‌هایی با 3 میلیارد سهم و بیشتر و دو برابر حجم مبنا برای سایر شرکت‌ها، به علت عدم تقارن قیمت‌های درخواست خرید و فروش، حداقل به مدت 5 جلسه معاملاتی متوالی مورد معامله قرار نگیرد یا متوسط معاملات روزانه آن در این دوره (به استثنای معاملات در بازار معاملات عمده)، کمتر از 5 درصد حجم مبنا باشد؛

2. کلیه معاملات یک نماد معاملاتی در 5 جلسه معاملاتی متوالی در سقف دامنه نوسان روزانه قیمت باشد؛

3. کلیه معاملات یک نماد معاملاتی در 5 جلسه معاملاتی متوالی در کف دامنه نوسان روزانه قیمت باشد.

ماده 26: فهرست شرکت‌های مشمول گره معاملاتی توسط بورس استخراج و حداکثر تا پیش از شروع روز معاملاتی از طریق سامانه معاملات و همچنین سایت رسمی شرکت به اطلاع عموم می‌رسد.

ماده 27: مقررات گره معاملاتی در مورد سهام شرکت‌هایی با سهام پایه کمتر از 150 میلیون سهم با تشخیص مدیرعامل بورس می‌تواند اعمال نشود.

ماده 28: برای نمادهای معاملاتی که بر اساس اعلام بورس مشمول گره معاملاتی می‌شوند، در ابتدای روز معاملاتی بعد و در مرحله گشایش، با دامنه نوسان 2 برابر دامنه نوسان روزانه قیمت عادی آن نماد انجام و سپس در حراج پیوسته معاملات در دامنه نوسان روزانه قیمت انجام می‌شود. قیمت مرجع در دوره حراج پیوسته، قیمت کشف شده از طریق حراج ناپیوسته است.

تبصره: در صورت عدم انجام معامله از طریق حراج ناپیوسته، آخرین قیمت پایانی نماد معاملاتی، قیمت مرجع در دوره حراج پیوسته خواهد بود.

فصل نهم: تأیید معاملات

ماده 29: تمامی معاملات اوراق بهادار در بورس، در صورتی قطعیت می‌یابد که به تأیید بورس برسد.

ماده 30: مدیرعامل بورس صرفاً در شرایط زیر، می‌تواند بخشی از معاملات اوراق بهادار را حداکثر تا پایان روز برگزاری جلسه معاملاتی تأیید ننماید:

1. براساس تقاضای کارگزار به دلیل وقوع آن دسته از اشتباهاتی که طبق مقررات مصوب هیأت مدیره سازمان احصاء می‌شود؛
2. خطای معاملاتی متأثر از اشکال سامانه معاملات؛
3. مازاد سهام یا حق تقدم سهام فروخته شده بیش از مقداری که مشمول تعریف معاملات عمده می‌گردد، از یک کد معاملاتی و طی یک جلسه معاملاتی.
4. تمام معاملات یا صرفاً معاملات بیش از سهمیه، در صورت عدم رعایت سهمیه اعلام شده برای خرید یا فروش اوراق بهادار؛
5. سایر موارد طبق قوانین و مقررات.

تبصره 1: کلیه مدارک و سوابق معاملات تأیید نشده باید نگهداری شده و حسب درخواست به سازمان ارائه گردد.

تبصره 2: عرضه‌های اولیه و عرضه‌های سهام شرکت‌های دولتی در راستای خصوصی‌سازی و معامله آخرین روز حق تقدم استفاده نشده، مشمول بند 3 نمی‌باشند.

ماده 31: در صورتی که ظن دستکاری قیمت یا استفاده از اطلاعات نهانی وجود داشته باشد، بورس می‌تواند معاملاتی را که با نوسان غیرعادی قیمت یا حجم غیرعادی انجام شود، تأیید ننماید.

فصل دهم: ضوابط کلی معاملات عمده

ماده 32: معاملات عمده در بازاری مجزا که به همین منظور در سامانه معاملاتی ایجاد شده انجام می‌شود. در این معاملات دامنه نوسان روزانه قیمت و محدودیت حجمی اعمال نمی‌شود.

تبصره: برای انجام معاملات عمده، نماد سهم در بازار عادی باید باز باشد.

ماده 33: عرضه سهام در معاملات عمده باید به صورت یکجا و از یک کد معاملاتی باشد.

تبصره: کد معاملاتی موضوع این ماده می‌تواند یک کد تجمیعی با رعایت مقررات مصوب

سازمان باشد.

ماده 34: برای انجام معامله عمده، کارگزار فروشنده باید درخواست کتبی خود مبنی بر فروش سهام

یا حق تقدم سهام را به همراه اطلاعات و مستندات زیر، در قالب فرمت اطلاعاتی عرضه عمده مصوب

بورس ارائه نماید:

1. تعداد سهام یا حق تقدم سهام قابل عرضه؛
2. قیمت پایه؛
3. تاریخ شروع رقابت؛
4. نام عرضه‌کننده به همراه تصویر سفارش فروش؛
5. شرایط فروش از جمله نقدی یا اقساطی بودن ثمن معامله و در صورت اقساطی بودن نحوه تقسیط و وثایق مورد نیاز؛
6. مدارکی دال بر مالکیت یا نمایندگی عرضه‌کننده در انتقال حقوق مالی و غیرمالی سهام یا حق تقدم سهام؛
7. قرارداد پیشنهادی فروش، در صورت وجود؛
8. اعلام مهلت تسویه طبق مقررات؛
9. سایر اطلاعات به درخواست بورس.

تبصره: اطلاعات موضوع این ماده کتباً توسط فروشنده به کارگزار وی ارائه و پس از

تأیید صحت مستندات اخذ شده توسط کارگزار فروشنده به بورس تحویل

می‌گردد.

ماده 35: عرضه سهام و حق تقدم سهام و ثبت سفارش خرید برای معاملات کنترلی و معاملات مدیریتی

غیر کنترلی طبق ترتیبات زیر می باشد؛

۱- درخواست عرضه این معاملات حداقل 10 روز کاری و حداکثر 60 روز تقویمی قبل از تاریخ عرضه باید در دبیرخانه بورس ثبت و در صورت تطبیق اطلاعاتی عرضه با مقررات به تشخیص بورس، از طریق سایت رسمی بورس اطلاع رسانی شود.

۲- حداقل 6 روز کاری قبل از عرضه، اطلاعات و مستندات موضوع ماده 2 "ضوابط مربوط به شرایط متقاضیان خرید در معاملات عمده سهام و حق تقدم سهام در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران (مصوب شورای عالی بورس)" باید به صورت کامل به کارگزار ارائه گردد و کارگزار پس از شناسایی متقاضی و کنترل تکمیل بودن اطلاعات، مدارک و مستندات، آن را به همراه نظر خود مبنی بر رعایت معیارهای مذکور، طی همان روز به بورس و سازمان ارائه نماید. در صورت عدم تکمیل مدارک و مستندات، کارگزار مکلف است مراتب نقص مدارک را ظرف یک روز کاری به متقاضی اعلام نماید.

۳- بورس باید بر اساس معیارهای ماده 2 "ضوابط مربوط به شرایط متقاضیان خرید در معاملات عمده سهام و حق تقدم سهام در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران (مصوب شورای عالی بورس)" آن موارد را بررسی و اظهار نظر خود را در خصوص رعایت معیارهای مذکور حداکثر تا 3 روز کاری قبل از عرضه به سازمان اعلام نماید.

ماده 36: ثبت سفارش خرید برای معاملات عمده غیر مدیریتی طبق ترتیبات زیر امکان پذیر خواهد بود :

۱- درخواست عرضه این معاملات حداقل 3 روز کاری و حداکثر 60 روز تقویمی قبل از تاریخ عرضه باید در دبیرخانه بورس ثبت و در صورت تطبیق اطلاعاتی عرضه با مقررات به تشخیص بورس، از طریق سایت رسمی بورس اطلاع رسانی شود.

۲- متقاضیان باید ضمن ارائه اطلاعات و مستندات لازم جهت شناسایی کامل آنها توسط کارگزار، رعایت معیارهای ماده 2 "ضوابط مربوط به شرایط متقاضیان خرید در معاملات عمده سهام و حق تقدم سهام در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران (مصوب شورای عالی بورس)" را تأیید نمایند.

۳- در صورتی که کارگزار یا بورس تا قبل از قطعی شدن معامله شواهدی دال بر عدم رعایت " ضوابط مربوط به شرایط متقاضیان خرید در معاملات عمده سهام و حق تقدم سهام در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران (مصوب شورای عالی بورس) " مشاهده نمایند، باید مراتب را به سازمان منعکس نماید.

ماده 37: بورس می‌تواند از انتشار اطلاعاتی عرضه عمده در صورتی که شرایط اعلامی توسط عرضه‌کننده مغایر اصل منصفانه بودن و شفافیت بازار باشد، خودداری نماید.

ماده 38: مندرجات اطلاعاتی عرضه عمده پس از انتشار توسط بورس، قابل تغییر نیست. لذا هرگونه تغییر مفاد اطلاعاتی عرضه عمده به منزله انصراف فروشنده تلقی می‌شود.

ماده 39: در صورت انتشار آگهی فروش در جراید، توسط فروشنده، اطلاعات مندرج در آن نباید با اطلاعات ارایه شده به بورس مغایرت داشته باشد. در صورت مغایرت، اطلاعات منتشر شده در سایت رسمی بورس مبنای انجام معامله می‌باشد.

ماده 40: نماد معامله عمده، حداکثر قبل از یک ساعت پایانی جلسه معاملاتی گشایش می‌یابد. در صورتی که به دلایل فنی یا اجرایی، شرایط گشایش نماد در این مهلت مهیا نگردد، رقابت به جلسه معاملاتی بعد موکول می‌شود.

تبصره: بورس باید مستندات مربوط به دلایل موضوع این ماده را در سوابق خود نگهداری نماید و حسب مورد به سازمان ارائه نماید.

ماده 41: حداقل تغییر قیمت مجاز هر سفارش در معاملات عمده مانند بازار عادی است. مدیرعامل بورس می‌تواند حداقل تغییر قیمت مجاز هر سفارش را برای یک معامله عمده تغییر دهد، لیکن باید قبل از شروع جلسه معاملاتی بعد، مراتب را به اطلاع عموم برساند.

ماده 42: در معاملات عمده، هر کارگزار خریدار تنها می‌تواند در قالب یک سفارش خرید رقابت نماید و امکان شرکت در رقابت توسط یک کارگزار با سفارش‌های مختلف برای چند شخص یا گروه وجود ندارد.

ماده 43: هر کارگزار در یک معامله عمده نمی‌تواند همزمان در دو سمت عرضه و تقاضا فعالیت نماید.

ماده 44: در معاملات عمده، تعداد سهام یا حق تقدم سهام هر سفارش خرید باید برابر تعداد سهام یا حق تقدم سهام اعلام شده در اطلاعیه عرضه عمده باشد. همچنین قیمت سفارش‌های خرید نباید کمتر از قیمت پایه باشد.

ماده 45: کاهش قیمت سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی یا ورود سفارش با قیمتی کمتر از بالاترین سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی، مجاز نمی‌باشد و حذف سفارش خرید، صرفاً در صورت ثبت سفارش خرید با قیمت بالاتر در سامانه معاملاتی مجاز است.

ماده 46: عرضه توسط کارگزار فروشنده تنها در صورتی مجاز است که از زمان ثبت بهترین سفارش خرید در سامانه معاملاتی حداقل سه دقیقه گذشته باشد.

ماده 47: در صورتی که از زمان ثبت بهترین سفارش خرید، 15 دقیقه گذشته باشد و سفارش خریدی با قیمت بالاتر طی این مدت ثبت نشده باشد، و قیمت این سفارش مساوی یا بیشتر از قیمت پایه باشد، عرضه به بهترین سفارش خرید، از طریق کارگزار فروشنده یا به صورت خودکار در سامانه معاملاتی انجام خواهد شد. در هر حال بعد از گذشت 15 دقیقه، ادامه رقابت توسط کارگزاران خریدار مجاز نمی‌باشد.

ماده 48: در صورتی که در پایان جلسه معاملاتی، زمان ثبت بهترین سفارش خرید ثبت شده قبل از ده دقیقه پایانی بوده و قیمت این سفارش مساوی یا بیشتر از قیمت پایه باشد عرضه به بهترین سفارش خرید، از طریق کارگزار فروشنده یا به صورت خودکار در سامانه معاملاتی انجام خواهد شد.

ماده 49: نحوه اجرای فنی مواد 47 و 48 در سامانه معاملاتی توسط بورس تعیین می‌شود. عدم اقدام کارگزار فروشنده مطابق روش‌های اجرایی تعیین شده توسط بورس تخلف محسوب شده و موضوع جهت رسیدگی به مرجع رسیدگی به تخلفات ارجاع خواهد شد.

ماده 50: در صورت ثبت سفارش خرید در ده دقیقه پایانی بازار، ادامه رقابت به جلسه معاملاتی بعد موکول شده و کارگزار دارای بهترین سفارش خرید موظف است سفارش خود را با بهترین قیمت روز قبل، در ابتدای جلسه معاملاتی بعد وارد سامانه نماید.

ماده 51: در صورتی که فروشنده به هر دلیلی از انجام معامله منصرف شود، باید قبل از شروع جلسه رسمی معاملاتی هر روز، انصراف خود را کتباً از طریق کارگزار فروشنده در دبیرخانه بورس ثبت نماید. در این صورت عرضه انجام نمی‌شود. در صورت اعلام انصراف پس از شروع جلسه معاملاتی، به انصراف

مذکور در آن جلسه معاملاتی ترتیب اثر داده نخواهد شد و ملاک تصمیم‌گیری در این خصوص، زمان ثبت انصراف در دبیرخانه بورس خواهد بود.

ماده 52: در صورتی که به هر دلیلی عرضه‌کننده از فروش سهام یا حق تقدم سهامی که اطلاعیه عرضه عمده آن توسط بورس منتشر شده است منصرف شود، عرضه عمده هر تعداد سهم از نماد معاملاتی که فروشنده از انجام معامله عمده آن انصراف داده است، توسط همان فروشنده، مستلزم درخواست مجدد کارگزار فروشنده جهت عرضه سهام مذکور به بورس و طی تشریفات معامله عمده حداقل دو ماه پس از انصراف از انجام معامله خواهد بود.

تبصره: موضوع انصراف فروشنده جهت رسیدگی بیشتر به مرجع رسیدگی به تخلفات ارجاع خواهد شد.

ماده 53: در صورت تداوم معاملات عمده در چندین جلسه معاملاتی، تعهدات فروشنده و خریدار و کارگزاران آنها، موضوع این دستورالعمل، در تمامی جلسات معاملاتی مجرا است.

فصل یازدهم: معاملات عمده شرايطی

ماده 54: در معاملات عمده شرايطی، کارگزار خریدار در صورتی مجاز به ورود سفارش به سامانه معاملاتی است که معادل 3 درصد ارزش سهام یا حق تقدم سهام موضوع معامله براساس قیمت پایه را به صورت نقد یا ضمانت‌نامه بانکی بدون قید و شرط به نفع شرکت سپرده‌گذاری مرکزی از مشتری دریافت و حسب مورد به حساب شرکت سپرده‌گذاری مرکزی واریز یا به این شرکت تحویل دهد و تأییدیه شرکت مزبور را مبنی بر اخذ تضامین مربوطه به بورس ارایه کند.

تبصره: در صورتی که کارگزار خریدار قبل از انجام معامله، انصراف کتبی خود را از ادامه رقابت اعلام نماید یا چنانچه کارگزار خریدار موفق به انجام معامله نگردد، سپرده وی با تأیید بورس مبنی بر عدم مغایرت اقدامات کارگزار با مقررات در جریان معامله مذکور، حداکثر تا دو روز کاری پس از زمان انصراف یا انجام معامله، توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی مسترد می‌شود.

ماده 55: در صورت پرداخت حصه نقدی از سوی خریدار و ارایه سند تسویه خارج از پایپای به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی طبق آئین‌نامه معاملات اوراق بهادار در شرکت بورس اوراق بهادار تهران و قطعیت معامله، ثبت معامله در سیستم معاملاتی حداکثر تا پایان روز کاری بعد انجام خواهد شد. تبصره: در صورت خودداری کارگزار فروشنده یا فروشنده از دریافت مستندات لازم جهت قطعی شدن معامله، کارگزار خریدار می‌تواند قرارداد موضوع بند 7 ماده 34 که به امضای خریدار رسیده است را به همراه سایر وثایق و مدارک لازم مورد اشاره در اطلاعیه عرضه عمده، جهت ثبت در سوابق به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارایه و رسید دریافت نماید.

ماده 56: کارگزار خریدار باید طبق مفاد مواد 35 و 36 این دستورالعمل، مدارک، مستندات و اطلاعات لازم از جمله نام متقاضی یا متقاضیان خرید را که شناسایی کامل شده‌اند، همراه با ذکر تعداد و درصد دقیق مشارکت هر متقاضی حسب مورد به بورس و یا سازمان ارائه نماید. هرگونه تغییر درصد مشارکت متقاضیان متعدد خرید اعلامی تا قبل از قطعی شدن معامله، با درخواست کلیه خریداران و پس از موافقت بورس امکان پذیر است. تبصره: در صورتی که تغییرات درخواستی در سهم مشارکت متقاضیان خرید معاملات کنترلی، منجر به تغییر سهم مشارکت یک متقاضی خرید به میزان بیش از 10 درصد کل معامله عمده گردد، بورس باید موافقت سازمان را در خصوص تغییر درصد مشارکت متقاضیان خرید اخذ نماید.

ماده 57: ضوابط کلی معاملات عمده، در خصوص معاملات عمده شرایطی نیز لازم‌الاجرا می‌باشد.

فصل دوازدهم: معاملات حق تقدم خرید سهام

ماده 58: دارنده گواهی حق تقدم خرید سهام که مایل به فروش حق تقدم خود می‌باشد، در دوره پذیرهنویسی به شرکت‌های کارگزاری مراجعه و نسبت به تکمیل درخواست فروش و تحویل گواهی حق تقدم خرید سهام به کارگزاری، اقدام می‌نماید.

ماده 59: برای خریدار حق تقدم خرید سهام در بورس، "گواهینامه نقل و انتقال حق تقدم" صادر خواهد شد و معاملات دست دوم بر مبنای گواهینامه مذکور انجام می‌شود.

ماده 60: گواهینامه نقل و انتقال صادره برای خریدار حق تقدم سهام در بورس، نشان‌دهنده کل حق تقدم‌های تحت تملک خریدار است. در صورتی که خریدار، دارای گواهی حق تقدم خرید آن سهم نیز باشد، کارگزار مکلف است گواهی مزبور را قبل از ارائه گواهینامه نقل و انتقال حق تقدم، از خریدار دریافت کند.

ماده 61: دارنده حق تقدم خرید سهام در صورتی که مایل به پذیره‌نویسی سهام جدید باشد، با تأدیه مبلغ پذیره‌نویسی و طی کردن فرآیند آن جهت تبدیل حق تقدم به سهم اقدام می‌نماید و کارگزار مربوطه و بورس در این خصوص مسئولیتی نخواهند داشت.

ماده 62: در صورتی که دارندگان حق تقدم خرید سهام، وجه پذیره‌نویسی را در مهلت تعیین شده به حساب بانکی که در اعلامیه پذیره‌نویسی ناشر پذیرفته شده قید شده است، تأدیه ننمایند، حق تقدم آنها در حکم "حق تقدم استفاده نشده" تلقی خواهد شد.

ماده 63: ناشر پذیرفته شده موظف است پس از پایان مهلت پذیره‌نویسی دارندگان حق تقدم، تعداد و مشخصات حق تقدم استفاده نشده را به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اعلام نماید. در هر صورت مسئولیت اعلام مشخصات افرادی که از حق تقدم خود استفاده نکرده‌اند و تعیین تعداد آن به عهده ناشر پذیرفته شده است.

ماده 64: شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تمام حق تقدم‌های استفاده نشده را به یک کد معاملاتی منتقل می‌نماید و تعداد و کد معاملاتی آن را به ناشر پذیرفته شده، سازمان و بورس اعلام می‌کند.

ماده 65: هیأت مدیره ناشر پذیرفته شده باید حداکثر تلاش خود را در خصوص فروش حق تقدم استفاده نشده به بهترین قیمت انجام دهد.

تبصره: در صورتی که به تشخیص مدیرعامل بورس، مفاد این ماده رعایت نشود، در جهت حمایت از حقوق سهامداران ناشر پذیرفته شده، وی می‌تواند نسبت به عدم تأیید تمام یا قسمتی از معاملات مذکور اقدام نماید.

ماده 66: کارگزار خریدار حق تقدم استفاده نشده، موظف است وجه پذیره‌نویسی حق تقدم خریداری شده را همزمان با تسویه وجه معامله حق تقدم به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی واریز نماید. شرکت سپرده‌گذاری مرکزی، وجوه حق تقدم استفاده نشده را به کارگزار فروشنده پرداخت نموده و کارگزار فروشنده مکلف است وجوه مذکور را به حساب ناشر پذیرفته شده واریز نماید.

ماده 67: سایر ضوابط مربوط به دادوستد حق تقدم خرید سهام، مشابه ضوابط حاکم بر معاملات سهام می باشد.

فصل سیزدهم: معاملات اوراق مشارکت

ماده 68: عرضه اولیه اوراق مشارکت در بورس، منوط به پذیرش و درج این اوراق براساس دستورالعمل پذیرش و سایر مقررات مربوط به بورس است.

ماده 69: به منظور عرضه اولیه اوراق مشارکت، کارگزار عرضه کننده باید حداقل 5 روز کاری قبل از آغاز دوره ثبت سفارش، گزارشی حداقل شامل قیمت اوراق مشارکت، تعداد اوراق مشارکت، تاریخ شروع و پایان دوره ثبت سفارش را مطابق فرم بورس پس از تأیید ناشر پذیرفته شده و کارگزار عرضه کننده به بورس ارسال نماید. بورس در صورت موافقت با عرضه اولیه، این اطلاعات را در اطلاعیه عرضه اولیه اوراق مشارکت، قید نموده و حداقل 2 روز کاری قبل از دوره ثبت سفارش منتشر می نماید.

ماده 70: معاملات اوراق مشارکت در بورس، از زمان عرضه اولیه تا سررسید، منوط به داشتن حداقل یک بازارگردان است. بازارگردانی اوراق مشارکت براساس دستورالعمل بازارگردانی انجام می شود.

ماده 71: در صورتی که ناشر پذیرفته شده برای اولین بار اوراق مشارکت را عرضه می نماید، مکلف است قبل از عرضه، تعهدنامه سپرده گذاری اوراق مشارکت را تکمیل و به شرکت سپرده گذاری مرکزی و بورس تحویل دهد.

تبصره: در اطلاعیه عرضه اولیه اوراق مشارکت، نمایندگی بلاعزل ناشر پذیرفته شده در سپرده کردن اوراق مشارکت قید می شود.

ماده 72: در صورتی که اوراق مشارکت قبلاً و از طرق دیگر عرضه شده باشد، هیأت پذیرش حداقل تعداد اوراق مشارکت جهت سپرده شدن اوراق نزد شرکت سپرده گذاری مرکزی را تعیین می نماید. معامله اوراق مشارکت در این حالت منوط به سپرده شدن حداقل تعیین شده طی مهلتی است که توسط هیأت پذیرش تعیین شده است.

ماده 73: در عرضه اولیه اوراق مشارکت، کارمزد خرید و فروش به عهده ناشر پذیرفته شده است.

ماده 74: ناشر پذیرفته شده مکلف است با عقد قرارداد با متعهد خرید، مابه‌التفاوت اوراق مشارکت ثبت شده و عرضه شده در دوره ثبت سفارش را به متعهد خرید واگذار نماید. تسویه این بخش از معاملات، به شکل خارج از پایاپای می‌باشد.

ماده 75: دوره ثبت سفارش حداکثر 3 روز کاری است. کارگزاران موظفند، سفارش‌های دریافتی از مشتریان را براساس اولویت زمانی دریافت سفارش در دوره ثبت سفارش و با قیمت اسمی اوراق مشارکت، وارد سامانه معاملاتی کنند.

تبصره 1: سفارش‌های خرید باید با کد معاملاتی مشتری ثبت شود و ثبت سفارش‌ها با کد گروهی مجاز نیست.

تبصره 2: سفارش‌های ثبت شده در دوره ثبت سفارش قابل اصلاح یا حذف هستند، لیکن پس از پایان این دوره، ورود، حذف یا اصلاح سفارش‌ها مجاز نیست.

تبصره 3: واحد پایه سفارش، حداقل و حداکثر حجم هر سفارش و زمان ورود سفارش‌ها در دوره ثبت سفارش برای هر عرضه اولیه توسط بورس تعیین و قبل از شروع دوره ثبت سفارش از طریق سایت رسمی بورس و سامانه معاملاتی به اطلاع عموم خواهد رسید.

ماده 76: در صورتی که حجم کل سفارشات ثبت شده در هر زمان برابر با کل اوراق مشارکت قابل عرضه در عرضه اولیه باشد بورس نماد معاملاتی اوراق مشارکت را متوقف نموده و اوراق مشارکت به خریداران تخصیص می‌یابد.

ماده 77: کارگزار فروشنده در پایان هر روز از دوره ثبت سفارش نسبت به عرضه اوراق مشارکت به میزان سفارشات خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی اقدام خواهد نمود.

ماده 78: اگر در پایان دوره ثبت سفارش، سفارش‌های ثبت شده کمتر از اوراق مشارکت عرضه شده باشد، ثبت سفارش حداکثر یک دوره با درخواست ناشر پذیرفته شده و موافقت بورس و با رعایت ماده 17 دستورالعمل ثبت و عرضه عمومی اوراق بهادار، تمدید می‌شود.

ماده 79: در صورتی که حجم کل سفارش‌های ثبت شده در پایان دوره ثبت سفارش کمتر از تعداد کل اوراق مشارکت عرضه شده باشد، متعهد خرید مکلف به ورود سفارش خرید برای باقیمانده اوراق خواهد بود.

تبصره: متعهد خرید 30 روز فرصت دارد تا فهرست تخصیص اوراق مشارکت بین سرمایه‌گذاران را به بورس ارایه نماید.

ماده 80: معامله اوراق مشارکت پذیرفته شده در بورس، صرفاً در بورس قابل انجام است. مبنای پرداخت سود و اصل مبلغ اوراق مشارکت در سررسید، فهرست دارندگان اوراق مشارکت نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی است.

ماده 81: محدودیت دامنه نوسان روزانه قیمت از اولین روز کاری بعد از عرضه اولیه، روی نماد معاملاتی اوراق مشارکت اعمال خواهد شد.

ماده 82: خریداران و فروشندگان اوراق مشارکت، با مراجعه به کارگزاران و تکمیل فرم‌های سفارش خرید یا فروش، نسبت به خرید و فروش اوراق مشارکت اقدام می‌کنند. سفارش‌های دریافتی از طریق کارگزاران وارد سامانه معاملات می‌شود و براساس اولویت قیمت و زمان، معاملات آن انجام می‌شود.

ماده 83: قیمت خرید و فروش اوراق مشارکت براساس عرضه و تقاضای بازار در بورس تعیین و به صورت درصدی از ارزش اسمی اوراق مشارکت و با احتساب دو رقم اعشار بر مبنای فرمول زیر اعلام می‌شود.

$$\text{قیمت پیشنهادی (درصد)} = \frac{\text{ارزش پیشنهادی}}{\text{ارزش اسمی}} \times 100$$

ماده 84: خریدار اوراق مشارکت ملزم است علاوه بر قیمت خرید اوراق مشارکت، سود انباشته اوراق مزبور (سود بین دو موعد سررسید که در امیدنامه اوراق قید شده است) و هزینه‌های معاملاتی را نیز پرداخت نماید.

ماده 85: در صورت وجود اطلاعات مهم در بازار اوراق مشارکت، بورس یا سازمان حسب مورد می‌تواند نماد معاملاتی مربوطه را طبق مقررات متوقف و پس از انتشار اطلاعات نسبت به بازگشایی نماد اقدام نماید. دامنه نوسان روزانه قیمت در روز بازگشایی نماد اعمال نخواهد شد.

ماده 86: ضامن، بازارگردان یا بازار ساز مکلف است در راستای ایفای تعهدات خود مبنی بر خرید اوراق، به ترتیبی که در بیانیه ثبت مشخص شده است نسبت به ورود سفارش‌های خرید لازم و حفظ آن طی دوره معاملاتی اقدام نماید.

ماده 87: معامله بیش از یک درصد از کل اوراق منتشره یک ناشر، در چهارچوب ضوابط معاملات عمده قابل انجام است.

ماده 88: تسویه و جوه معاملات اوراق مشارکت توسط شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و یک روز کاری بعد از انجام معامله (T+1) صورت می‌گیرد. این شرکت برای خریدار و فروشنده گواهی نقل و انتقال اوراق مشارکت صادر می‌نماید.

ماده 89: سایر مقررات مربوط به نحوه دریافت سفارش خرید و فروش اوراق و سایر مقررات مربوط از جمله احراز هویت مشتری دریافت کد معاملاتی و غیره مشابه ضوابط حاکم بر معاملات سهام در این دستورالعمل می‌باشد.

فصل چهاردهم: شرایط دریافت و اجرای سفارش‌ها توسط کارگزاران

ماده 90: مسئولیت احراز هویت مشتری بر عهده کارگزار است. کارگزار باید جهت انجام معاملات اوراق بهادار در بورس، مطابق مقررات از جمله مقررات مبارزه با پولشویی و سایر مقررات مرتبط، نسبت به احراز هویت و شناسایی مشتریان به شرح زیر اقدام نماید:

الف) احراز هویت و شناسایی شخص حقیقی:

- 1- اخذ اصل مدرک شناسایی مشتری شامل شناسنامه و کارت ملی و در مورد اشخاص خارجی، گذرنامه معتبر و نگهداری کپی مصدق تمامی صفحات مدارک مزبور؛
- 2- اخذ اطلاعات در مورد آدرس محل سکونت و کار؛
- 3- اخذ اطلاعات در مورد حساب بانکی مرتبط با معاملات اوراق بهادار مشتری؛
- 4- اخذ اطلاعات در مورد حجم معاملات قبلی مشتری؛
- 5- اخذ اطلاعات در مورد هدف از انجام معاملات اوراق بهادار.

ب) احراز هویت و شناسایی شخص حقوقی:

- 1- اخذ اطلاعات در خصوص اساسنامه، شرکت‌نامه، آگهی روزنامه رسمی در خصوص تأسیس و آخرین تغییرات آن، آگهی آخرین تغییرات مدیران و صاحبان امضای

مجاز، ترکیب سهامداران، مالکان یا شرکاء بالای ده درصد، مؤسسان، اعضای هیأت مدیره و مدیر عامل، بازرسان، حسابرسان و نشانی اقامتگاه آنان؛

2- اخذ اطلاعات مربوط به حساب بانکی مرتبط با معاملات اوراق بهادار؛

3- اخذ اطلاعات در مورد حجم معاملات قبلی؛

4- اخذ اصل مدرک شناسایی صاحبان امضای مجاز شامل شناسنامه و کارت ملی و

نگهداری کپی مصدق تمامی صفحات مدارک مذکور.

تبصره 1: کلیه مستندات اخذ شده موضوع این ماده باید توسط کارگزار برابر با اصل شوند.

تبصره 2: کلیه اطلاعات موضوع این ماده براساس فرمت‌های ابلاغی بورس اخذ خواهد شد.

ماده 91: کارگزاران مکلف به ثبت و نگهداری مدارک مربوط به سوابق شناسایی مشتریان و اطلاعات، مستندات و سوابق مربوط به معاملات می‌باشند.

تبصره 1: اسناد مربوط باید به گونه‌ای ثبت و نگهداری شود که امکان ارایه آن حسب

درخواست سازمان و بورس وجود داشته باشد.

تبصره 2: کارگزاران مکلفند علاوه بر مفاد این ماده، الزامات مندرج در مقررات از جمله

مقررات مبارزه با پولشویی در خصوص نگهداری و امحاء اسناد را رعایت نمایند.

ماده 92: در صورتی که مشتری از ارایه اطلاعات و مدارک مورد نظر موضوع ماده 90 امتناع کند یا

کارگزار اطلاعاتی برخلاف اطلاعات ارایه شده توسط مشتری احراز نماید، باید از انجام معامله برای مشتری خودداری کند.

ماده 93: کارگزاران باید نسبت به نظارت مستمر بر مشتریان خود و تعیین اهداف سرمایه‌گذاری آنها

به منظور اطمینان از انطباق عملیات و معاملات آنها با اطلاعات جمع‌آوری شده اقدام نمایند.

ماده 94: کارگزار موظف است برای دریافت درخواست مشتریان از فرم‌های کاغذی یا الکترونیک،

طبق فرمت بورس استفاده کند.

تبصره: دریافت درخواست مشتریان به صورت الکترونیک اعم از تلفنی، فکس، اینترنت و

سایر روش‌ها باید براساس دستورالعمل مصوب هیئت‌مدیره سازمان صورت گیرد.

ماده 95: کارگزاران نمی‌توانند از دریافت درخواست‌های مشتریان که با رعایت مقررات ارایه می‌شود،

خودداری نمایند.

ماده 96: کارگزاران مکلفند از دفاتر ثبت سفارش مورد تأیید سازمان استفاده نمایند. سفارش‌های مشتریان به ترتیب زمان دریافت، در این دفاتر ثبت می‌شود. در این دفتر باید استانداردهای وضع شده توسط سازمان در خصوص ثبت و اجرای درخواست‌های مشتریان رعایت شود. کارگزاری مجاز به استفاده از کد معاملات گروهی و ثبت سفارش‌های گروهی هستند که مقررات موضوع این ماده را رعایت نمایند.

ماده 97: کارگزاران در دریافت سفارش‌ها از وکیل یا نماینده قانونی مشتریان باید مقررات دستورالعمل انجام معاملات وکالتی را رعایت نمایند.

ماده 98: کارگزاران مجاز به تغییر کد معاملاتی سفارشات ثبت شده در سامانه معاملاتی نمی‌باشند.

ماده 99: ورود سفارش با اعتبار زمانی پایان روز، پس از پایان آخرین جلسه رسمی معاملاتی روزانه مجاز نمی‌باشد.

ماده 100: کارگزاران موظفند سفارش مشتریان را همواره با رعایت صرفه و صلاح ایشان اجرا نمایند.

ماده 101: در صورتی که اجرای سفارشات مشتریان منجر به نقض مقررات، دستکاری بازار یا معاملات متکی به اطلاعات نهانی گردد کارگزار مکلف است از اجرای سفارش مشتریان خودداری نموده و مراتب را به سازمان و بورس گزارش دهد.

فصل پانزدهم: ضوابط انتقال سهام به کارکنان شرکت‌ها در عرضه اولیه

ماده 102: انتقال سهام به کارکنان ناشر پذیرفته شده در عرضه‌های اولیه که مشمول معاملات ترجیحی نباشد بنابر مفاد این فصل صورت می‌پذیرد.

ماده 103: کارگزار مکلف است بر اساس نامه مدیر عامل ناشر پذیرفته شده موضوع انتقال، حداقل اطلاعات زیر را دریافت نماید:

- 1- نام شرکت و تعداد سهام موضوع انتقال؛
- 2- مصوبه هیأت مدیره ناشر پذیرفته شده؛
- 3- لیست کامل اسامی و مشخصات کارکنان ناشر پذیرفته شده که قرار است به ایشان سهام تخصیص یابد؛
- 4- سفارش فروش سهامدار یا سهامداران عرضه‌کننده.

ماده 104: کارگزار طی یک روز معاملاتی و حداکثر تا پایان روز کاری پنجمین جلسه رسمی معاملاتی پس از عرضه اولیه اقدام به تخصیص سهام به یک کد واسط می‌کند. انتقال سهام از کد واسط به کد مالکیت هر یک از کارکنان ظرف مهلتی که توسط مدیر عامل بورس تعیین می‌شود و حداکثر 30 روز کاری پس از تخصیص به کد واسط می‌باشد، امکان‌پذیر است.

ماده 105: در صورتی که به هر دلیل امکان انتقال سهام به کد معاملاتی برخی از کارکنان ناشر پذیرفته شده در مهلت مقرر وجود نداشته باشد، سهام به کد فروشنده بازگردانده می‌شود.

ماده 106: قیمت تخصیص سهام به کد واسط معادل قیمت میانگین وزنی معاملات روزانه سهام ناشر پذیرفته شده طی روزی است که تخصیص سهام به کد واسط در آن روز انجام شده است.

ماده 107: تعداد سهام قابل واگذاری به کارکنان، حداکثر معادل 5% کل سهام ناشر پذیرفته شده خواهد بود. چنانچه افزایش سرمایه ناشر پذیرفته شده در جریان ثبت باشد، مجموع سرمایه ثبت شده و افزایش سرمایه در جریان ثبت، مبنای تعیین 5% فوق قرار خواهد گرفت.

ماده 108: تعداد سهام تعیین شده جهت واگذاری به اشخاص موضوع این دستورالعمل جزء سهمیه خرید کارگزار خریدار در عرضه اولیه نمی‌باشد.

فصل شانزدهم: ضوابط معامله ترجیحی

ماده 109: معامله ترجیحی، انتقال سهام شرکت‌های دولتی به کارکنان همان شرکت یا سایر اشخاص حقوقی به منظور اجرای برنامه‌های خصوصی سازی است و با نرخ و شرایط تعیین شده در مصوبه مرجع ذیصلاح جهت تصمیم‌گیری در این خصوص انجام می‌شود.

ماده 110: کارگزار جهت انجام معاملات ترجیحی باید درخواست انجام معامله ترجیحی را به همراه نامه سازمان خصوصی‌سازی که حاوی حداقل اطلاعات زیر است به بورس ارائه نماید:

- 1- نام ناشر پذیرفته شده و تعداد سهام موضوع انتقال؛
- 2- قیمت انتقال؛
- 3- نام عرضه‌کننده و کد معاملاتی وی؛
- 4- اسامی کارکنان یا اشخاص حقوقی.

تبصره: مسئولیت صحت و سقم اطلاعات ارائه شده یا میزان سهام قابل تخصیص به هر یک از اشخاص بر عهده بورس یا کارگزار نمی‌باشد.

ماده 111: کارگزار اقدام به انتقال سهام به کد ترجیحی در خارج از جلسه رسمی معاملاتی و در بازار عادی سامانه معاملاتی می‌کند. انتقال سهام از کد ترجیحی به کد معاملاتی هر یک از کارکنان ظرف مدت حداکثر 30 روز کاری پس از انتقال به کد ترجیحی، امکان‌پذیر است.

فصل هفدهم: ضوابط معاملات چرخی

ماده 112: انجام معاملات چرخی به نحوی که تا پایان جلسه رسمی معاملاتی، وضعیت مالکیت طرفین معامله در خصوص تمام یا بخشی از اوراق بهادار موضوع معامله تغییر نماید در بورس ممنوع است و بورس معامله مذکور را تأیید نخواهد کرد.

ماده 113: در صورتی که این معاملات سهواً انجام شوند، کارگزار مکلف است مراتب را بلافاصله به مدیر عامل بورس اطلاع دهد؛ به هر ترتیب بورس این معاملات را تأیید نخواهد کرد.

ماده 114: چنانچه کارگزار از اعلام مراتب به بورس خودداری نماید یا بورس انجام معامله را سهوی تشخیص ندهد، پرونده کارگزار متخلف برای رسیدگی به مراجع رسیدگی به تخلفات ارجاع می‌شود.

ماده 115: در صورتی که بورس تشخیص دهد انجام یک معامله بصورت مستقیم یا غیرمستقیم طی یک دوره زمانی منجر به تغییر مالکیت نشود و این معامله با هدف شناسایی سود (زیان) انجام شده باشد موظف است از تأیید آن خودداری نماید.

فصل هجدهم: سایر مقررات

ماده 116: محاسبه کارمزدهای معاملات بر مبنای معاملات، به ترتیبی که در سامانه معاملاتی ثبت شده است، صورت می‌گیرد.

ماده 117: در خصوص معاملات برخط اوراق بهادار مفاد "دستورالعمل معاملات برخط اوراق بهادار در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران" نیز، علاوه بر مفاد این دستورالعمل لازم الاجراست.

ماده 118: نرخ‌های خدمات و کارمزدهای بورس از معاملات و نحوه وصول آن با رعایت سقف‌های مصوب هیأت مدیره سازمان، توسط هیأت مدیره بورس تصویب و اعمال می‌گردد.

ماده 119: در صورت پذیرش سهام شرکت‌هایی که در خصوص مالکیت سهام آن، محدودیت مقرراتی یا اساسنامه‌ای وجود دارد، بورس موظف است محدودیت‌های مذکور را براساس مقررات و در چارچوب امکانات عملیاتی خود کنترل نماید.

ماده 120: کلیه مواردی که مطابق این دستورالعمل باید توسط بورس اعلام شود و کلیه موارد اطلاع‌رسانی که مطابق این دستورالعمل الزامی می‌باشد از طریق سایت رسمی بورس انجام خواهد گرفت.

ماده 121: فقط اوراقی در بورس قابل معامله هستند که نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی سپرده شده و گواهی نقل و انتقال برای آن صادر شده باشد.

ماده 122: بورس مکلف است بر محاسبات شاخص‌های تعریف شده در سامانه معاملات، محاسبه قیمت‌های پایانی و تنظیمات سامانه معاملات بصورت مستمر نظارت نماید و در صورت لزوم موارد را از مدیریت سامانه معاملات پیگیری نماید.

ماده 123: از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این دستورالعمل، مقررات مشروحه زیر و کلیه مقررات و ضوابط مغایر با این دستورالعمل لغو می‌شود:

- 1- دستورالعمل اجرایی معاملات عمده نوع اول و دوم مصوب 1382/11/25 هیأت مدیره سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران؛
- 2- دستورالعمل عرضه اولیه و دادوستد دست دوم اوراق مشارکت در بورس اوراق بهادار مصوب 1384/6/12 هیأت مدیره سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران؛
- 3- دستورالعمل اجرایی دادوستد گواهینامه حق تقدم خرید سهام در دوره پذیره‌نویسی در بورس اوراق بهادار مصوب 1384/6/12 هیأت مدیره سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران؛
- 4- دستورالعمل اجرایی توقف نماد معاملاتی اوراق بهادار مصوب 1384/7/16 هیأت مدیره سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران؛
- 5- چارچوب انتقال عملیات و فعالیت‌های اجرایی سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران به بورس اوراق بهادار تهران (شرکت سهامی عام) مصوب 1385/11/29 هیأت مدیره سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران؛

- 6- مصوبه مربوط به نحوه انجام معاملات عمده سازمان خصوصی سازی در کلیه واگذاری های سهام توسط آن سازمان در معاملات عمده مصوب 1386/5/3 هیأت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار؛
- 7- دستورالعمل رفع گره های معاملاتی مصوب 1386/6/14 هیأت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار؛
- 8- مصوبه اخذ تضمین در معاملات عمده مصوب 1386/10/9 هیأت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار.
- 9- دستورالعمل انتقال سهام به کارکنان شرکت تازه پذیرفته شده در بورس مصوب 1383/3/11 شورای بورس.

فصل نوزدهم: پذیره نویسی اوراق بهادار به قیمت ثابت در بورس اوراق بهادار تهران¹

ماده 124: پذیره نویسی اوراق بهادار در بورس براساس مجوز صادره از سازمان و مفاد بیانیه ثبت انجام خواهد شد. در خصوص اوراق بهاداری که مجوز انتشار آن توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران صادر می گردد، شرایط تعیین شده در مجوز آن بانک ملاک خواهد بود. تبصره: در خصوص سهام و حق تقدم سهام، پذیره نویسی صرفاً در خصوص سهام جدید شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، در آن بورس امکان پذیر است.

ماده 125: کارگزار عرضه کننده مکلف است حداقل 7 روز کاری قبل از زمان عرضه پیشنهادی خود، مدارک و اطلاعات زیر را به بورس ارایه نماید:

- 1 - تاییدیه شرکت سپرده گذاری مرکزی مبنی بر سپرده شدن کل اوراق مورد پذیره نویسی
- 2 - بیانیه ثبت حسب مورد
- 3 - اعلامیه پذیره نویسی
- 4 - اعلام شرایط در نظر گرفته شده برای کارگزاران خریدار در خصوص امکانات آنها و یا زمان توزیع اوراق در شبکه داخلی کارگزاران
- 5 - اطلاعات و مدارکی که کارگزاران خریدار در زمان پذیره نویسی باید از خریداران اخذ و به ناشر ارایه نمایند، از قبیل مشخصات هویتی خریداران و شماره حساب بانکی
- 6 - سایر اطلاعات به تشخیص بورس

¹ الحاقی به دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات در بورس اوراق بهادار تهران، مصوب مورخ 1389/09/13

ماده 126: بورس حداقل 3 روز کاری قبل از شروع پذیرهنویسی نسبت به انتشار اطلاعیه عرضه و بیانیه ثبت حسب مورد اقدام خواهد کرد.

ماده 127: در روز اول پذیرهنویسی نماد اوراق بهادار توسط بورس به نحوی گشایش می‌یابد که سفارشات با قیمت معین مندرج در اطلاعیه عرضه، قابل ورود به سامانه معاملاتی باشد. در پذیره نویسی واحد پایه سفارشات و محدودیت حجمی منطبق با شرایط مندرج در اطلاعیه عرضه تعیین می‌گردد. تنظیمات سامانه معاملاتی از جمله قیمت، واحد پایه سفارش و محدودیت حجمی توسط بورس تعیین و اعلام خواهد شد.

ماده 128: کارگزاران پس از گشایش نماد، امکان ورود سفارش خرید را طی دوره مشخص شده در اعلامیه پذیرهنویسی به سامانه معاملات خواهند داشت. سفارش‌های خرید باید با شرایط مندرج در اطلاعیه عرضه مطابقت داشته باشند. بورس می‌تواند سفارش‌هایی را که با شرایط مزبور منطبق نیست حذف نماید.

ماده 129: پس از فروش تمام اوراق بهادار قابل عرضه، نماد معاملاتی مربوطه متوقف می‌شود. تبصره: در صورتی که در پایان مهلت پذیرهنویسی، کل اوراق بهادار قابل عرضه خریداری نگردد، متعهد پذیرهنویس طبق اعلامیه پذیره نویسی مکلف به خرید اوراق بهادار خریداری نشده خواهد بود.

ماده 130: در صورتی که حجم خریدهای یک کارگزاری بصورت گروهی به میزانی باشد که به تشخیص بورس، تخصیص آن نیاز به زمان بیشتری داشته باشد، بورس می‌تواند با رعایت مقررات و مهلت‌های قانونی پذیره نویسی با افزایش زمان تخصیص حداکثر تا 10 روز پس از پایان پذیره نویسی، موافقت نماید.